

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

XI priores dies complectens

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1863

De S. Paulo Thebæo Primo Eremita, In Ægypto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72708](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72708)

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS
SATURO, VITALIANO, FELICITATE, QUINTO ARTATE.

X JANUARI.

Saturi in Africa complures coronati martyrio, ut alibi sæpe dicemus. Cum Vitaliano et Felicitate, etc. junctum alium adhuc non reperimus. Hos exhibet MS. Martyrologium S. Hieronymi, his verbis: In Africa Saturi, Vitaliani, Felicitatis,

Quinti, Artatis. Quatuor priores in pervetusto Hibernico Martyrologio conventus Dungalensis referuntur, omisso Artate, qui an Artaxes sit ix Januarii relatus, non definimus. Quintus in MS. Florario refertur.

DE SANCTIS MARTYRIBUS
REVOCATO, FIRMO, JUCUNDO,
ET SOCIIS.

X JANUARI.

Revocatum ac Firmum, sive Firminum, martyrio Smyrnæ coronatos dedimus ix Januarii. Rursus x Januar. MS. Martyrol. S. Hieronymi, quod eos ix, retulerat, isthæc habet: iv Id. In Africa revocati, Firmi. At MS. Rhinow., ut isthic indicavimus: In Sirmis Revocati. In Africa Firmi.

Vetus Martyrologium Hibernicum conventus Dungalensis, eosdem refert nullo adscripto loco, et Jocundum addit, ac alios, quorum quod vetustate ac situ corruptus codex esset, distincte assequi nomina non potuimus: videntur esse Misigabis, Clistus, Arrius, Petrus. In Florario quoque Jucundus memoratur.

DE SANCTIS MARTYRIBUS
POSSESSORE ET II SOCIIS.

X JANUARI.

S. Hieronymi vetustissimum MS. Martyrologium: In Irta Possessoris, et aliorum duorum. MS. Hibernicum ante citatum: Possessoris et aliorum duo-

rum. Diversi videntur ab iis quos ix Januarii retulimus, cum illi Smyrnæ, hi in Irta, aut potius Cirtæ, urbe Numidiæ, passi memorentur.

DE S. PAULO THEBÆO
PRIMO EREMITA, IN ÆGYPTO.

AN. CH.
CCXXLI.
X JANUARI.S. Pauli no-
men in Mar-
tyrologiis,
8 Januar.15 et 29
Januar.Vita a S.
Hieronymo
scripta,

In Thebaide natalis (x Januarii) B. Pauli primi eremite: cujus animam inter Apostolorum et Prophetarum choros ad cælum ferri ab Angelis S. Antonius vidit. Ita Usuardus, et Bellinus in 1^a editione. Ado: Apud Thebaidem natalis S. Pauli primi eremite, qui a sextodecimo ætatis suæ anno usque ad centesimum, et tertium decimum solus in eremo permansit. Cujus animam inter Apostolorum et Prophetarum choros ad cælum ferri ab Angelis S. Antonius vidit. Eadem habet Notkerus, et plura MSS. ac Romanum Martyrologium, in quo hæc adduntur: Ejus autem dies festus xviii Kal. Februarii celebratur. Meminerunt ejus hoc die vetus Rom. Martyrol. Germanicum, Coloniense, Bedæ, Rabani, Maurolyci, ceteraque excusa et MSS.

2° xv Januarii, in quem Latini ejus celebritatem transferunt propter octavam Epiphaniæ, venerantur eum Græci, ut patet ex Anthologio, Menæis, ac minori Menologio. Molanus quoque in posterioribus Usuardi editionibus in eum diem illum rejicit. Alii denique xxix Januarii eum colunt, ut videre est in Martyrologio Prædicatorum, Breviario Ebovensi, et Romano Pauli III auctoritate edito, etc.

3° Vitam S. Pauli scripsit S. Hieronymus, ut in libro de illustrib. Eccles. scriptoribus cap. 133, ipsemet testatur, et in Chronico ad ann. 19 Constantii, et Paulinus in Prologo vitæ S. Ambrosii. De eadem idem Hieronymus ep. 21, ad Paulum Concordiensem: Misimus interim te tibi, id est, Paulo seni Paulum seniore, in quo propter simpliciores quosque, multum in deiciendo sermone laboravimus. Sed nescio quomodo, etiamsi aqua plena sit, tamen eundem odorem lagena servat, quo, dum rudis esset, imbuta est. De ea aliisque vitis Gelasius cap. Sancta Romana Ecclesia, dist. 15, Vitas Patrum, Pauli, Antonii, Hilarionis, et omnium eremitarum, quas tamen vir beatus scri-

psit Hieronymus, cum omni honore suscipimus.

4° Hanc vitam, tot seculorum judicio probatam, quasi Stotide impu-
sunt novitii quidam Aristarchi, Erasmus, Magdebur-
genses centur. 4, cap. 10, aliique ludicrum commentum
dicere, exercendi ingenii causa, non serio pertractatum
ab Hieronymo. Sed cum alii horum censorum protervam
licentiam, castigant, tum egregie Baronius tom. 3,
an. Christi 343, Rosweyds lib. 1, de vitis PP. in
Prolegomenis ad vitam Pauli, Alanus Copus dial. 2,
cap. 14. Et sane verbis jam citatis, non Rhetorum more
stylum se exercere Hieronymus ostendit, sed ex indu-
stria potius eum, in simpliciorum gratiam, dejicere. Et,
præterquam quod suapte natura ab omni fabularum com-
mento maxime abhorrebat, an non demens esset judi-
candus, si, cum tot adversarios haberet undique occa-
sionem captantes ejus scripta carpendi, non omnino
exploratissima, præsertim de rebus sui seculi, scriberet?
non hebes Gelasius, qui hanc vitam, joco, non serio scri-
ptam, cum omni honore susciperet? non stotida Ecclesia
universa, Græca ac Latina, quæ hanc historiam sit am-
plexa, ac Paulum semper venerata?

5° Nam quod Erasmus ait tantam in exemplaribus Refutatus
fuisse varietatem, ut appareat D. Hieronymum sapius
idem argumentum aliis tractasse verbis, aut alium exer-
cenda copiarum causa hoc fecisse; id falsum esse, et ante
notavit Rosweyds, collatis diligenter quam plurimis im-
pressis ac manuscriptis exemplaribus, et nos ex septem
octove aliorum veterum codicum fide asserimus.

6° Existimabat Rosweyds Hieronymum hæc sua de
Paulo ex Amatha et Macario Antonii discipulis di-
dicisse, quorum in Prologo meminuit: eumque primum
Pauli gesta posteriorum memoria prodidisse; ac proinde
quæ in Bavaria bibliotheca extat de Paulo et Antonio
Græca narratio, eam ex Latino Hieronymi textu trans-
latam. Verum Rosweydo hic assentiri non possumus;
cum Græcæ illius vitæ scriptor, ab Antonio accepisse se
quæ

Alia Græca
vita anti-
quior:

quæ de Paulo scribit testetur. Ita enim habet: ἐν ἐρήμῳ
δὲ ἐρήμῳ ὁ Ἀντώνιος διέτριβεν ἐνδυμῆθις οὖν, ὡς αὐτὸς
μοι διηγήσατο, μὴ εἶναι ἔρερον εἰς τὰ ἐνδύματα τῆς ἐρή-
μου, etc. In alia vero solitudine sese Antonius exer-
cebat. Cum igitur ejus animo incidisset, ut ipsemet
mihi narravit, neminem alium in interiori solitudine
commorari, etc. Amathas fortassis, aut Macarius,
aliusve Antonii discipulus hanc scripserit. Indicebat qui-
dem primo suspicari, a S. Athanasio, qui Pauli in
Antonii vita non meminit, separatim hanc scriptam esse
narrationem: verum stylus plurimum ab Athanasii stylo
discrepat. Eam igitur hic quoque dabimus vitam. Verum
codex ille Boicus, unde eam accepimus, perquam vitio-
sus erat, plurimis passim abrasis deletisque litteris,
aliisque scatenis mendis.

Quidæ Paulo
scripserunt.

7 Meminit Pauli alibi quoque Hieronymus, epist. 22
et 27, ad Eustochium, 13, ad Paulinum; præfat. vitæ
S. Hilariionis, etc. Sidonius carmine 16, eucharistico ad
Faustum. Cassianus collat. 18, cap. 3 et 6. S. Aldel-
mus de laud. virgin. lib. 1, cap. 31, et lib. 1, carmin.
num. 16. Isidorus lib. 2, de officiis, cap. 13. Vincen-
tius spec. histor. lib. 11, cap. 86, et duobus sequentib.
S. Antoninus chronici par. 2, tit. 5, cap. 3. Petrus de
Natal. lib. 2, cap. 60, Ribadineira, Surius, Villegas,
Silvester, Maurolycus in Oceano Religiosum, Paulus,
Morigia in hist. Religion. aliique recentiores. Fallitur
vero Galesinius qui in Notationibus hoc die ait, hujus
Pauli meminisse Cassiodorum lib. 1, cap. 11. Tripartite,
et Heraclidem multis locis. Nam Cassiodorus ex
Sozomeno de Paulo Simplice agit, Heraclides de eodem
Simplice et altis Paulis, at non de hoc primo eremita.

Ejus ætas.

8 De Pauli ætate disputat Rosweyodus in Prælu-
diis ad ejus vitam, et strictius ac melius Petavius Rationarii
temporum par. 1, lib. 6, cap. 4. Breviter ita colligi
illius ætas potest: Natus est S. Antonius, ut tradit
Eusebius in Chronico, anno 1 Decii, Christi 250, obiit
vero, ut S. Hieronymus in Chron. Constantii an. 19.
Christi 356 ineunte, annos natus 105. Cum vero no-
nagenarius esset Antonius, anno nimirum Christi 340,
vel 341, Paulus 113 annorum decessit. Unde sequitur
hunc anno Christi 228, aut circiter esse natum. Per-
plexæ loquitur S. Hieronymus, dum videtur innuere eum
anno ætatis decimo secto in eremum abisse, sæviente
in Christianos Decio, quod in pleraque martyrologia re-
latum. At sic non nisi an. 347, obiisset Paulus annos 113
natus, Antonius vero, qui 15 annis ei superstes fuit,
anno 362, qui non Constantii 19 fuit, sed Juliani 1.
Dicendum potius cum annorum esset 13, aut 16 utroque
orbatum parente, coluisse deinde sororio usque ad
annum 22, vel 23, Christi 250, aut 249, quo concitata
est a Decio persecutio. Suffragari videtur Græca vita,
dum vitæ in solitudine actæ annos 13, et deinde 76 re-
censet. Idem de ætate Pauli sentiunt Baronius et Ros-
weyodus, licet aliter annos Christi computent.

NOT. 139.
male ab aliis
subducta.

9 Mirus est, inquit Rosweyodus, Florarii Sancto-
rum ms. calculus, quod Pauli obitum ad Christi an-
num ccciv refert: mirabilior vero Theodorici Loher
a Stratis, qui Coloniensem editionem Vitarum Pa-
trum curavit. Ille enim ad finem vitæ Pauli annota-
vit, obiisse eum circa annum Domini 287, qui erro-
neum eum calculum a Petro in Catalogo SS. lib. 2,
cap. 60, accepit. Idem habet Viola SS. Notkerus: qui
a xvi ætatis suæ anno, usque ad xciii solus in eremo
permansit. Sed legendum cxiii. Quidam mss. habent
usque ad ciii.

VITA

EX GRÆCO MS. BAVARICO.

Historia S. Pauli Thebæi, et S. Antonii Egy-
ptii, in interiori eremo commorantium.

Vixit Beatus Paulus Decii et Valeriani persecu-
torum temporibus; ortus in Ægypto ex inferiore

Thebaide, a ea tempestate, qua Romæ martyrium
subiit Cornelius, b in urbe Cypri. Excitata vero a
prædictis tyrannis persecutione, multas tentationes
Christiani sustinere, omnesque pro Christi nomine
ultra cervicem offerebant. Cohabitabat autem Paulus
sorori jam viro collocatæ. Mortuis ergo patre ejus
ac matre, in amplissima hæreditate relictus est, de-
cimam sextum annum agens ætatis, ac litteris Græcis
et Ægyptiis accurate eruditus. Erat vero miti
in primis indole.

Ex GRÆCOMS.
a
b
Quando
vixerit.

2 Igitur sororis ejus maritus c..... ejus inhiare
hæreditati cepit. Sed non latuere adolescentem in-
sidia. Profugit ergo in desertum montem d.....
persecutionum necessitatem. Et sensim progrediens
lapidosum montem reperit, in quo erat spelunca in
brevissimo saxo circum inclinato. Hic, ut in adytis
quibusdam, conquevit. Sed mox, pro ingenita homi-
nibus curiositate, insaturabiliter interiora perscruta-
tur. Ecce vero conspicitur intus fontem purissimum.
Igitur desiderans hunc locum quasi a Deo sibi
ad habitationem oblatum, omnem isthic ætatem exe-
git, palmarum arboribus alimentum ei ac vestes
suppeditantibus. Ceterum implevit in eo annos e tre-
decim, caelestem in terris vitam agens.

c
Ob sororum
insidias abii
in desertum.
d

3 Cum vixisset isthic annos f septuaginta sex, in
alia eremo sese Antonius exercebat. Cum igitur ejus
animo subisset, g ut ipsemet mihi narravit, nemi-
nem alium in interiori solitudine commorari; nocte
illa per somnium revelatum ei est, esse in remotis-
simis monachum ipso meliorem. Statim igitur baculo
nixus iter arripuit. Cum autem viam ignoraret, dixit:
Credo Deo meo, quod servum suum, quem mihi in-
dicavit ostendet.

e
f
g
Adit eum
Antonius.

4 Cum iter faceret sub meridiem, vidit hominem
mixtum, quem poetæ h Hippocentaurum vocant, cui
dixit Antonius: In quo monte servus Dei habitat?
Respondit ipsi barbara voce, et dextra manu pro-
tensa desideratam viam ostendit. Ulterius vero pro-
cedens Antonius videt in saxosa ac parva convalle
homoncionem, in fronte cornua gestantem, cui et
postrema corporis in capræ pedes desinebant: quem
cum interrogasset senex, unde esset, respondit:
Ego mortalis sum, et unus habitantium solitudinem,
Satyrus vocor: præsentiam Christi et diaboli expul-
sionem i..... Hæc audiens senex vehementer gavi-
sus est de Christi gloria, ac diaboli subversione,
atque illacrymans miseram deflevit Alexandriam,
civitatem meretricem appellans.

h
i
Nepertit Hip-
pocentaurum
et Satyrum.

5 Cogitans igitur apud seipsum Antonius, nequa-
quam a Christo sese derelictum iri, et deinceps
persistens constanter, hora orationis videt hyænam
ascendentem; quam secutus, et propior speluncæ
factus, videt interius lumen atque introgrediens, in
lapidem quempiam impexit. Sonitu audito B. Paulus
illico patentem antea aditum ocludit. Tunc Anto-
nius ad januam provolutus jacuit usque ad sextam,
aut plures etiam horas. Dixit ei Paulus: Unde es, et
quare venisti huc? Respondens Antonius dixit: Scio,
inquit, me indignum tuo conspectu. Quid igitur be-
stias suscipis, hominem excludis? Quæsivi, et inveni.
Hic moriar ad fores tuas, ut vel corpus meum sepe-
lias. Nemo, inquit Paulus, ita quærit ut minetur.
Et mox amplexantes invicem salutarunt, et post
salutationem conseruerunt.

i
Admittitur a
Paulo in spe-
luncam.

6 Dixit Antonio Paulus: Quare tanto labore vo-
luisti videre cariosum jam et putrescentem senem,
quem brevi videbis pulverem factum. Interrogavit-
que eum: Quomodo se habet humanum genus, et
quomodo mundus gubernatur! Et post hos sermones
vident corvum advolantem, qui ad ipsos venit, inte-
gram panem deportans, quem coram ipsis deposuit.
Post cujus abscessum dicit B. Paulus: Dominus
noster præparavit nobis prandium; vere misericors
est et liberalis. k Septuaginta quatuor anni sunt,
quibus

Corvus iis pa-
nem adfert.

k

EX GRÆCOS. quibus medium panem accipio : sed ob tuam præsentiam duplicavit annonam militibus suis Christus. Et gratias agentes, ac juxta fontem sedentes, comederunt et biberunt.

7 Deinde dicit Paulus Antonio : Quandoquidem dormitionis meæ tempus advenit, a Deo meo missus est ut corpus meum terra condas. Hoc Antonius audit, lacrymans et gemens, rogavit ne se relinqueret. Et ille ait : Non debes quærere quæ tua sunt. Sed revertere in monasterium tuum, vestemque ad involvendum corpus meum adfer, quam tibi Athanasius Episcopus donavit. Magis ergo stupefactus Antonius, quod audierat de Athanasio et veste ejus, ut ipsum Christum intuens, oculos et manus ejus osculatus, ad monasterium discessit.

8 Adventanti duo de discipulis suis occurrentes quærunt : Ubi tamdiu fuisti Pater? Ipse vero : Væ mihi, inquit, peccatori! factum monachi nomen tuli. Vidi Eliam, vidi Joannem in solitudine, et vere Paulum vidi in Paradiso. Et accepta veste statim exivit e monasterio. Altera igitur die, ad horam tertiam cernit in via, inter Angelorum catervas et Prophetarum atque Apostolorum choros confluentes, Paulum summo splendore collucentem cælum intrare. Et statim in faciem procidens, arenam in caput suum superjaciens, flens et ejulans dicebat : Cur me Paule reliquisti? Cur extremum vale omisisti? Ingressus deinde monasterium quod erat in spelunca, videt Beatum, flexis genibus, sursum erecta cervice, manibusque elevatis; videbaturque adhuc vivere. Tandem ubi intellexit eum obdormivisse, involvens eum, ac corpus efferens, psalmis et hymnis prosequitur. Constrictabatur interim quod effodere terram non valeret, videtque duos leones, qui Sancti corpus terra contexerunt, acceptaque a S. Antonio oratione rursus in solitudinem abiere. Sanctus autem Antonius accipiens tunicam, quam sibi Paulus ex foliis palmarum contexerat, ad monasterium reversus est: atque in festivitatis eam induebat. Per preces igitur Sanctorum Domine salva animas nostras.

a Ut in vita a S. Hieronymo scripta, eo tempore quo Sancti hi martyrio coronati sunt, profugisse in eremum dicitur, quia eadem persecutione; (fugit enim anno 1 Decii, Cornelius sub Gallo et Volusciano occisus, Cyprianus Valeriani ann. 5.) ita hic natus eo tempore dicitur, id est circa illud tempus, septimo circiter Alexandri. De Cornelio et Cypriano agemus 14 Septembr.
b Haud satis assequimur, quid hæc sibi velit. Græce est ἐν τῇ πύλῃ κέρρο. An de Cypriani morte scripsit auctor, sed vitavit librarius? An potius in Cypro urbe inferioris Thebaidis natus est Paulus? Certe Notitia Imperii sub dispositione Comitatus rei militaris per Ægyptum, habet oppidum Cefro.
c Aliquid hic deest.
d Iterum.
e Forte centum tredecim legendum, quod isthuc vixerit usque ad annum ætatis 113.
f Hic aliquid mendum latet : agebat enim Paulus tum nonagesimum annum in eremo : nisi, ut ante diximus, hi 76 anni cum illis 13 jungi debeant.
g Hinc patet hanc vitam ante Hieronymianam esse scriptam. Ex hac illud hausit Hieronymus : ut ipse asserere solebat.
h Ms. habet ὑποκρίταρος. An vere reperiantur Hippocentauri disputat Joannes Eusebius Nierenbergius noster Historia naturæ lib. 5, cap. 8. At cap. 9 de Satyris agit. Consule dicenda ad secundam vitam ex Rosweydo.
i Deest, confiteor, aut quid simile.
k Alii paucioribus annis impensum viro sancto ab alite famulatum memorant. S. Aldelmus : Nonne propter florentis pudicitie castimoniam sine tenus inextricabili repagulo conservatam, bis senis temporum lustris, id est, vicies terpa annorum intercapidine, buccellam crustule semiplenam, quam penniger præpes indefessis famulatus, et reciprocis volatibus hiulco advexerat rostro, usque ad decrepitam vite senectam, inexhaustam gratulabundus accepto ferre promeruit?

ALIA VITA
AUCTORE S. HIERONYMO.
PROLOGUS.

Monachorum origo. Inter multos sæpe dubitatum est, a quo potissimum monachorum a eremus habitari cepta sit. Quidam enim altius repetentes, a b B. Elia et Joanne

sumpsere principium. Quorum et Elias plus nobis propheta videtur fuisse, quam monachus; et Joannes ante prophetare cœpisse, quam natus est. Alii autem (in quam etiam opinionem vulgus omne consentit) asserunt Antonium hujus propositi caput : quod ex parte verum est. Non enim tam ipse ante omnes fuit, quam ab eo omnium incitata sunt studia. c Amathas vero, et Macarius, discipuli Antonii, quorum d superior corpus magistri sepelivit, etiam nunc affirmant, Paulum quemdam Thebæum, principem istius rei fuisse. e Quod non tam nomine quam opinione, nos quoque comprobamus. Nonnulli et hæc et alia, prout voluntas tulit, jactitant : subterraneo specu f crinitum calcaneo tenus hominem; et multa, quæ persequi otiosum est, incredibilia fingentes. Quorum quia impudens mendacium fuit, ne refellenda quidem sententia videtur.

2 Igitur quia de Antonio, tam Græco quam Romano stylo, diligenter memoriæ traditum est, pauca de Pauli principio et fine scribere disposui : magis, quia res omissa fuit, quam fretus ingenio. Quomodo autem in media ætate vixerit, aut quas satanæ per-tulerit insidias, nulli hominum compertum habetur.

a In epistolam Rodolphi Hospiniani cavillationem, qua Piamonem Abbatem, asserentem apud Cassianum collat. 18, c. 4, e cœnobis, prodire solitos anachoretas, perstringit, quod Paulus et Antonius non fuerint prius in cœnobis instituti; hæc, inquam, hæretici hominis viris sanctis obstrictandi libidinem egregie refellit Rosweygdus : nam licet hi e paterna domo, peculiari ratione, in deserta provolarint; fuerunt tamen deinceps monasteria veluti anachoretarum seminaria.

b Plura congerit Rosweygdus Patrum et Historicorum testimonia, qui Eliam et Joannem eremi primos cultores statuant.

c Tres memorantur ab Hieronymo in Chronico. S. Antonii celebres discipuli, Sarmata, Amathas, et Macarius. Colitur Sarmata xi Octob. Macarius xi Januarii; nam hic Alexandrinus fuisse videtur, ut censet Rosweygdus, et nos 2 Janu. diximus.

d Intelligi videtur Amathas. Tamen in S. Posthumii vita dicitur Macarius, corpus sepelisse magistri. An forte superior ideo hic dicitur, quia ætate prior, aut gradu Sacerdotii?

e In hunc locum ista annotavit Rosweygdus : Hic codices mire variant. Quidam habent : principem istius rei fuisse, quod non tam opinione, quam nomine, alii : principem istius rei, non tantum nominis fuisse, quam opinione. Nonnulli principem istius rei fuisse, sed non nominis. Quam opinionem, quæ varietas haud dubie nata ex sensus difficultate. Receptor lectio est, quam in textu expressi.

De cujus etiam sensu dissensio est Matthæus Galenus West-capellus cap. iv, Orig. monastic. existimat D. Hieronymum dicere, Paulum Thebæum eremiticæ vite principem fuisse, quod non tam nomine (nata Amathæ et Macarii discipulorum S. Antonii, qui id affirmabant) quam opinione, nos quoque probamus. Mihi videtur geminus D. Hieronymi sensus esse, quod opinione et sententia sua Paulus princeps eremiticæ vite fuerit, non tantum nomine; id est, quod vere eremiticæ vite princeps fuerit Paulus, non tantum ita vulgo (seu vere seu falso) nominetur. Hæc Rosweygdus. Nobis non omnino illa displicet lectio, quam in quibusdam mss. reperimus : principem istius rei fuisse, non nominis, quam opinionem, ut sensus sit, primum quidem fuisse qui eremiticam vitam duxerit, non tamen ab eo ceptum vulgatumque eremitarum nomen; sed ab aliis, qui, cum ille omnibus mortalibus adhuc esset ignotus, eodem ipsi ducti spiritu, solitudines quoque colere instituerunt.

f Non S. Onuphrium intelligit Hieronymus, licet simile quid in ejus vita referatur xi Junii; nam probata ea est vita : nec Macarium Romanum, de quo 23 Octobr., quia hic posterior fuit.

CAPUT I.

Qua occasione in eremum secesserit Paulus.

Sub a Decio et Valeriano persecutoribus, quo tempore Cornelius Romæ, Cyprianus Carthagine felici cruce damnati sunt, multas apud Ægyptum et b Thebaidam Ecclesias tempestas sæva populata est. Voti tunc Christianis erat, pro Christi nomine gladio percuti. Verum hostis callidus tarda ad mortem supplicia conquirens, animas cupiebat jugulare, non corpora. Et, ut ipse (qui ab eo passus est) Cyprianus ait, volentibus mori, non permittebatur occidi. Cujus ut crudelitas notior fiat, duo memoriæ causa exempla subjecimus.

4 Perseverantem itaque c quemdam in fide Marti-tyrem, et inter eculeos laminasque victorem, jussit melle perungi, et sub ardentissimo sole, religatis post

Ab Elia et Joanne.

Ab Antonio.

c d

e A Paulo Thebæo.

f

Pauli media ætas ignota.

NOT. 140.

a Persecutio Decii.

b

Cyp. ep. 53.

c Martyrum Ægyptiorum certamina.

post tergum manibus, resupinari : scilicet ut musca- rum aculeis cederet, qui ignitas sartagine ante superasset.

3 Alium juvenili ætate florentem, in amœnissimos hortulos præcepit abduci : ibique inter candentia lilia et rubentes rosas, cum leni murmure aquarum juxta serperet rivus, et molli sibilo arborum folia ventus præstringeret, super extractum plumis lectum resupinari jussit; et, ne se inde posset excutere, blandis d serptorum nexibus irretitum relinqui. Quo cum, recedentibus cunctis, meretrix speciosa venisset, cœpit delicatis stringere colla complexibus : et, quod dictu quoque scelus est, manibus attractare virilia; ut corpore in libidinem concitato, se victrix impudica superjaceret. Quid ageret miles Christi, et quo se conferret, nesciebat. Quem tormenta non vicerant, e superabat abominata voluptas. Tandem cœlitus inspiratus, præcisam f morsu linguam, in osculantis se faciem expuit : ac sic libidinis sensum, succedens doloris magnitudo g superavit.

Inexpugnabilis castitas.

d

e

f

g

Pauli eruditio.

h

Aen. 3.

Periclitatur a sororio.

i

Desertum pe- tit.

Divinitus oblatum ei habitaculum.

k

Abstinentia et ciborum delectus.

l

m

Mar. 9. 22.

6 Per idem ergo tempus, quo talia gerebantur, apud inferiorem Thebaidam, cum sorore jam viro tradita, post mortem amborum parentum, in hereditate locupleti Paulus relictus est, annorum circiter h quindecim, litteris tam Græcis quam Ægyptiacis apprime eruditus, mansueti animi, Deum valde amans. Et cum persecutionis procella detonaret, in villam remotiorem et secretiorem secessit. Verum quid non mortalia pectora cogis

Auri sacra fames? — sororis maritus cœpit prodere velle, quem celare debuerat. Non illum uxoris lacrymæ, non communio sanguinis, non spectans cuncta ex alto Deus ab scelere revocabat. i Ad hæc instabat crudelitas, quæ pietatem videbatur imitari. Quod ubi prudentissimus adolescens intellexit, ad montium deserta confugiens, dum persecutionis finem præstolaretur, necessitatem in voluntatem vertit : ac paullatim progrediens, rursusque tantumdem, atque hoc idem sæpius faciens, tandem reperit saxum montem, ad cujus radicem haud procul erat grandis spelunca, quæ lapide claudabatur. Quo remoto, ut est cupiditas hominum occulta cognoscere, avidius explorans, animadvertit intus grande vestibulum. quod aperto desuper cælo, patulis diffusa ramis vetus palma contexerat, fontem lucidissimum ostendens; cujus rivum tantummodo foras erumpentem, statim modico foramine eadem, quæ generat, aquas terra sorbebat. Erant præterea per exesum montem non pauca habitacula, in quibus scabræ jam incudes et mallei, quibus pecuniæ olim signatæ, visebantur. Hunc locum Ægyptiorum literæ ferunt furtivæ monetæ officinam fuisse, ea tempestate, qua Cleopatram junctus Antonius est.

7 Igitur adamato (quasi quod a Deo sibi offerretur) habitaculo, omnem ibidem in orationibus et solitudine duxit ætatem : cibum et vestimentum ei palma præbebat. Quod ne cui impossibile videatur, Jesum testor et sanctos Angelos ejus, in ea eremi parte, quæ juxta Syriam Saracenis jungitur, vidisse k me monachos, de quibus unus triginta jam per annos clausus, hordeaceo pane, et lutulenta aqua vixit. Alter in cisterna veteri (quam gentili sermone Syri l cubam vocant) quinque caricis per singulos dies m sustentabatur. Hæc igitur incredibilia esse videbantur his, qui non crederent, quia omnia possibilia sunt credentibus.

a Decius ad bellum Persicum iturus, Valerianum Romæ cum summa potestate reliquit. Inde factum ut quæ mota tum adversus Christianos est persecutio, Decio et Valeriano attribuitur, quasi eodem tempore imperarint; cum tamen Valerianus non nisi an. 234, Imperator sit dictus. Hinc multi sub Decio passi Martyres, sub Valeriano martyrium exegisse traduntur, et contra. Edicta quoque, utriusque nomine promulgata leguntur, in quibus uterque simul Augustus appellatur: quod propterea evenit, quia cum Decii Imperatoris et Valeriani Censoris vel Vicarii, lata primum nomine essent, Valeriano post Imperium adepti, Augusti

in illis adscriptum nomen est; vel certe ea deinceps Valerianus Decii suoque nomine renovavit.

b Lege Eusebium lib. 6, cap. 33 et 34. Baronium ad an. 233, et quæ superius dicta sunt v Januarii.

c Celebrantur hi duo Martyres 28 Julii in Martyrologiis.

d Rosu, serico. e Rosu, superaret voluptas?

f Alii mss. mordicus, al. morsibus.

g Al. occupavit, al. præripuit.

h Alii, sexdecim, non aut S. Hieronymus profugisse Paulum simul ac parentibus orbatus est, sed cum postea mota persecutio est, post Philipporum Imperatorum cædem.

i Multi mss. a Rosweydo et Grævio citati, et a nobis quoque usurpati: Aderat, instabat; crudelitate quasi pietate utebatur. Sic Florus lib. 3, cap. 3. Aderat, instabat; sevitia quasi virtute utebatur. k Adhuc varii codices: et videre.

l Ms. S. Maximini: cumbam. Gravius, gubam. Sic Hieronymus in cap. 6 Jeremix: Hoc autem Latinus lector intelligat, ut semel dixisse sufficit, lacum, non stagnum sonare juxta Græcos, sed cisternam: quæ sermone Syro et Hebraico gebe appellatur. m Al. sustentatur.

AUCTORE S. HERONYMO

CAPUT II.

S. Antonius S. Paulum invisit.

Sed ut ad id redeam, unde digressus sum, cum jam centum tredecim annos B. Paulus vitam caelestem in terris ageret, et nonagenarius in alia solitudine moraretur Antonius (ut ipse asserere solebat) hæc in mentem ejus cogitatio incidit, nullum ultra se perfectum monachum in eremo consedissee. At illi per noctem quiescenti revelatum est, esse alium interius, multo se meliorem, ad quem visendum deberet properare. Illico erumpente luce, venerabilis senex infirmos artus baculo regente sustentans, cœpit ire velle, quo nesciebat. Et jam media dies, coquente desuper sole, fervebat: nec tamen a cœpto itinere abducebatur, dicens: Credo in Deum meum, quod servum suum, quem mihi promisit, ostendet. Nec plura his: interea conspicitur hominem equo mixtum, cui opinio poetarum Hippocentauro vocabulum indidit. Quo viso salutaris impressione signi armat frontem. Et, Heus tu, inquit, quam in parte hic servus Dei habitat? At ille barbarum nescio quid infrendens, et frangens potius verba quam proloquens, inter horrentia ora setis blandum quesivit eloquium, et dextræ manus protensione cupitum indicat iter: et sic patentes campos volucris transmittens fuga, ex oculis mirantis evanuit. a Verum hæc utrum diabolus ad terrendum eum simulaverit; an, ut solet, eremus monstrosorum ferax animalium, istam quoque gignat bestiam, incertum habemus.

Antonius ad Paulum properat.

Occurrente sibi Centauro, cruce se signat.

a

Item Satyro.

b

9 Stupens itaque Antonius, et de eo, quod videbat, secum volvens, ulterius progreditur. Nec mora: inter saxosam convallem haud grandem homunculum videt, aduncis naribus, fronte cornibus asperata: cujus extrema pars corporis, in caprarum pedes desinebat. Infractusque et hoc Antonius spectaculo, scutum fidei, et lorica spei bonus præliator arripuit. Nihilominus memoratum animal, palmarum fructus eidem ad viaticum, quasi pacis obsides, offerrebat. Quo cognito, gradum pressit Antonius: et quisnam esset interrogans, hoc ab eo responsum accepit: b Mortalis ego sum, et unus ex accolis eremi, quos vario delusa errore gentilitas, Faunos Satyrosque et Incubos vocans, colit. Legatione fungor gregis mei. Precamur, ut pro nobis communem Deum deprecetis, quem pro salute mundi venisse cognovimus, et in universam terram exiit sonus ejus. Talia eo loquente, longævus viator ubertim faciem lacrymis rigabat, quas magnitudo lætitiæ indices cordis effuderat. Gaudebat quippe de Christi gloria, et de interitu satanæ: simulque admirans, quod ejus posset intelligere sermonem, et baculo humum percutiens, aiebat: Væ tibi, Alexandria, quæ pro Deo portenta veneraris: væ tibi, civitas meretrix, in quam totius orbis dæmonia confluxere. Quid nunc dictura es? Bestiæ Christum loquuntur, et tu pro Deo portenta veneraris. Necdum verba compleverat, et quasi pennigero volatu petulcum animal aufugit. Hoc,

ACCTORE
S. HIERONYMO
Satyrus visus
tempore Con-
stantini.

Hoc, ne cuiquam ob incredulitatem scrupulum moveat, sub Rege Constantino, universo mundo teste, defenditur. Nam Alexandriam istiusmodi homo vivus perductus, magnum populo spectaculum præbuit : et postea cadaver exanime, ne calore ætatis dissiparetur, sale infusum Antiochiam, ut ab Imperatore videretur, allatum est.

10 Sed ut propositum persequar, Antonius coeptam regionem pergebat, ferarum tantum vestigia intuens, et eremi latam vastitatem : quid ageret, quo verteret gradum, nesciebat. Jam altera effluerat dies : restabat unum, ut deseri se a Christo non posse confideret. Pernox secundas in oratione exigit tenebras, et dubia adhuc luce procul intuetur lupam sitis ardoribus anhelantem, ad radicem montis irrepere. Quam secutus oculis, et juxta speluncam, cum fera abiisset, accedens, cœpit intro aspicerè, nihil curiositate proficiente, tenebris arcentibus visum. Verum, ut Scriptura ait, perfecta dilectio foras mittit timorem, suspensio gradum, et anhelitu temperato, callidus explorator ingressus : ac paulatim progrediens, sæpiusque subsistens, sonum aure captabat. Tandem per cœcæ noctis horrorem procul lumen intuitus, dum avidius properat, offenso pede in lapidem, strepitum concitabat. Post ejus sonitum B. Paulus ostium, quod patebat, ocludens fera obfirmavit. Tunc vero Antonius præ foribus corruens, usque ad sextam et eo amplius horam aditum precabatur, dicens : Qui sim, unde, cur venerim, nosti. Scio me non mereri conspectum tuum : tamen, nisi videro, non recedam. Qui bestias recipis, hominem cur repellis? Quæsivi, et inveni : pulso, ut aperiat mihi. Quod si non impetro, hic moriar ante postes tuos. Certe sepelies vel cadaver meum.

1. Joan. 4. 18.
Paulus in spelunca degit.

2. Aeneid.
6. Aeneid.

11 Talia perstabat memorans, fixusque manebat. Ad quem responsum paucis ita reddidit Heros :

Nemo sic petit, ut minetur; nemo cum lacrymis injuriam facit : et miraris si non recipiam, cum moriturus adveneris? Sic arridens Paulus patefecit ingressum. Quo aperto, dum in mutuos miscentur amplexus, propriis se salutavere nominibus : gratiæ Domino in commune referuntur. Et post sanctum osculum, residens Paulus cum Antonio, ita exorsus est : En, quem tanto labore quæsisti, putridis senectute membris operit inculta canities. En, vides hominem, pulverem mox futurum. Verum quia caritas omnia sustinet, narra mihi quæso, quomodo se habeat hominum genus, an in antiquis urbibus nova tecta consurgant, quo mundus regatur imperio, an supersint aliqui, qui dæmonum errore rapiantur.

Sanctum se salutantium osculum.

Corvus panem aufert Paulo.

Certamen humilitatis.

12 Inter has sermocinationes, suspiciunt alitem corvum in ramo arboris consedissee. Qui inde leniter subvolans, integrum panem ante mirantium ora deposuit. Post ejus abscessum : Eia, inquit Paulus, Dominus nobis prandium misit, vere pius, vere misericors. Sexaginta jam anni sunt, quod accipio dimidii semper panis fragmentum : verum ad adventum tuum, militibus suis Christus duplicavit annonam. Igitur Domino gratiarum actione celebrata, super vitrei fontis marginem uterque consedit. Hic vero, quis frangeret panem, oborta contentio pæne diem duxit in vesperum. Paulus more cogeat hospitii, Antonius jure refellebat ætatis. Tandem consilii fuit, ut apprehenso e regione pane, dum ad se quisque nititur, pars cuique sua remaneret in manibus. Dehinc paullulum aquæ in fonte prono ore libarunt : et immolantes Deo sacrificium laudis, noctem transegere vigiliis.

Aug. de civit. Dei, lib. 18. c. 13.

L. 97. ff. de verb. oblig.

a Nec insulsa, inquit Roswegdus, nec inanis Hieronymi dubitatio, an Ægyptus, monstrorum ferax, ejusmodi quoque ex duabus speciebus mixtum animal genuisse potuerit. Quamvis enim, quod de Ixione atque Centauris poete ceccinerunt, lignum esse, non est qui dubitet; et secundum Celsum, de exhibendo Centauro vana sponso habeatur, cum inquit : Si ita stipulatus fuero, te siste; et, ni steteris, Hippocentaurum dari; nec

sit, qui exigat a natura Centauros, tamquam speciem animalis; tamen ejusmodi eandem interdum perperisse monstra, quis neget? nam sic Plinius : Claudius Cæsar scribit, Hippocentaurum in Thessalia natum, eodem die interisse : et nos principatu ejus allatum illi ex Ægypto in melle vidimus : in melle, inquam; quod ejus virtutis sit, ut computrescere corpora non sinat. Et sic in melle marinum hominem, ab ultima Mauritania ad Hispanias allatum testatur Alex. ab Alexandro, solidæ fidei auctor. Quem qui legerit, de Tritonibus, diversis in locis suo sæculo visis et captis, isdemque vultu hominem præ se ferentibus, et corpore prorsus humano, absoluta similitudine pubertus, postremis in piscem desinentibus, hand dubitabit in terris posse reperiri, quæ maria quoque producent; cum hominis habitatio sit potius terra, quam mare : ex cujus admixtione cum jumento possint ejusmodi concipi monstra ac generari.

Plin. li. 7.
cap. 3. Alex.
ab Alex. li. 3.
cap. 8.

b B-sitius esse Satyros ac Faunos loco ante citato Nierembergius probat. Baronius idem sentit, et quod hic locutus dicitur, miraculo factum putat, suffragante Roswegdo.

CAPUT III.

Moritur Paulus : sepelitur ab Antonio.

Cumque jam esset terris redditus dies, B. Paulus ad Antonium siclocutus est : Olim te, frater, in istis regionibus habitare sciebam, olim te conservum meum mihi promiserat Dominus. Sed quia jam dormitionis tempus advenit, et (quod semper cupiebam, dissolvi et esse cum Christo) peracto cursu, superest mihi corona justitiæ; tu missus es a Domino, qui humo corpusculum tegas, imo terram terræ reddas. His Antonius auditis, flens et gemens, ne se desereret, atque ut comitem talis itineris acciperet, precabatur. At ille : Non debes, inquit, querere quæ tua sunt, sed, quæ aliena. Expedit quidem tibi, sarcina carnis abjecta, Agnum sequi : sed et ceteris expedit fratribus, ut tuo adhuc instituantur exemplo. Quamobrem perge, quæso, nisi molestum est : et pallium, quod tibi Athanasius Episcopus dedit, ad obvolvendum corpusculum meum defer. Hoc autem B. Paulus rogavit, non quod magnopere curaret, utrum tectum putresceret cadaver, an nudum : quippe qui tanto temporis spatio contextis palmarum foliis vestiebatur : a sed ut a se recedenti mœror suæ mortis levaretur.

Mortem suam Paulus prædicat.

14 Stupefactus ergo Antonius, quod de Athanasio et de pallio ejus audierat, quasi Christum in Paulo videns, et in pectore ejus Deum venerans, ultra respondere nihil ausus est : sed cum silentio lacrymans, osculatis ejus oculis manibusque, ad monasterium, b quod postea a Saracenis occupatum est, regrediebatur. Neque vero gressus sequebantur animum : sed quamvis corpus, inane jejuniis, seniles etiam anni fregerant, tamen animo vincebat ætatem. Tandem fatigatus et anhelus, ad habitaculum suum, confecto itinere, pervenit. Cui cum duo discipuli, qui ei longo jam tempore ministrare consueverant, occurrissent, dicentes : Ubi tam diu moratus es, Pater? respondit : Væ mihi peccatori, qui falsum monachi nomen fero. Vidi Eliam, vidi Joannem in deserto, et vere in paradiso Paulum vidi. Et sic ore compresso, manu verberans pectus, ex cellula pallium protulit. Rogantibusque discipulis, ut plenius quidnam rei esset exponeret, ait : Tempus loquendi, et tempus tacendi. Tunc egressus foras, et ne modicum quidem cibi sumens, per viam, qua venerat, regressus est : illum sitiens, illum videre desiderans, illum oculis ac mente contemplantis. Timebat enim, quod evenit, ne se absente, Christo debitum spiritum redderet.

Vestem ad involvendum ejus corpus defert Antonius.

15 Cumque jam dies illuxisset alia, et trium horarum spatio viam remeavisset, vidit inter Angelorum catervas, et inter Prophetarum et Apostolorum choros niveo candore Paulum fulgentem in sublime conscendere. Et statim in faciem procidens, sabulum capiti superjaciebat, plorans atque ejulans aiebat : Cur me Paule dimittis? cur abis insalutatus? tam tarde notus, tam cito recedis? Referebat postea B. Antonius, tanta se velocitate, quod reliquum erat via,

Videt ejus animam in cælum conscendere.

Corpus a morte adhuc erectum.

viae, cucurrisset, ut instar avis pervolasset. Nec immerito. Nam introgressus speluncam vidit genibus complicatis, erecta cervice, extensisque manibus in altum, corpus exanime: ac primum et ipse, vivere eum credens, pariter orabat. Postquam vero nulla, ut solebat, suspiria precantis audivit, in flebile osculum ruens, intellexit quod etiam cadaver sancti viri, Deum, cui omnia vivunt, officioso gestu precaretur.

16 Igitur obvoluto et prolato foras corpore, hymnos quoque et psalmos ex Christiana traditione decantans; contristabatur Antonius, quod sarculum, quo terram foderet, non haberet, fluctuansque vario mentis aestu, et secum multa reputans, dicebat: Si ad monasterium revertar e tridui iter est: si hic maneam, nihil ultra proficiam. Moriar ergo, ut dignum est; et juxta bellatorem tuum ruens, extremum, Christe, halitum fundam. Talia eo animo volvente, ecce leones duo ex interioris eremi parte currentes, volitantibus per colla jubis, ferebantur. Quibus adspiciens, primo exhorruit: rursusque ad Deum mentem referens, quasi columbas videret, mansit intrepidus. Et illi quidem directo cursu ad cadaver beati senis substiterunt, adulantibusque caudis, circa ejus pedes accubere, fremitu ingenti rugientes; prorsus ut intelligeret eos plangere, quomodo poterant. Deinde haud procul coperunt humum pedibus scalpere, arenamque certatim egerentes, unius hominis capacem locum effodere: et statim quasi mercedem pro opere postulantem, cum motu aurium, cervice dejecta, ad Antonium perrexerunt, manus ejus pedesque lingentes. At ille animadvertit benedictionem eos a se precari. Nec mora, in laudationem Christi effusus, quod muta quoque animalia Deum esse sentirent, ait: Domine, sine cujus nutu nec folium arboris defluit, nec unus passerum ad terram cadit, da illis sicut tu scis. Et manu annuens, ut abirent, imperavit. Cumque illi recessissent, sancti corporis onere seniles curvavit humeros: et deposito eo in fossam, desuper humum congregans, tumulum ex more composuit.

Sepultura Pauli miraculo curata, per leones.

Antonius muta animalia benedicit.

Tumulum mortuo ex more composuit.

Diebus solennibus tunica Pauli vestiebatur.

Monito ad divites lucrum deditos.

Postquam autem dies illuxit alia, ne quid pius heres ex intestati bonis non possideret, tunicam ejus sibi vendicavit, quam in sportarum modum de palme foliis sibi ipse contexuerat. Ac sic ad monasterium reversus, discipulis ex ordine omnia replicavit: diebusque solennibus Paschae et Pentecostes semper Pauli tunica vestitus est.

17 Libet in fine opusculi interrogare eos, qui patrimonium sua ignorant, qui domos marmoribus vestiunt, qui uno d' filo villarum insuunt pretia, huic seni nudo quid unquam defuerit. Vos gemma bibitis, ille naturae concavis manibus satisfecit: vos in tunicis aurum textitis, ille ne vilissimum quidem habuit indumentum manicipii vestri. Sed e contrario, illi quidem pauperulo paradus patet; vos auratos gehenna suscipiet: ille vestem Christi, nudus licet, tamen servavit; vos vestiti Sericis, indumentum Christi perdidistis. Paulus vilissimo pulvere cooperitus, jacet resurrectorum in gloriam; vos operosa e sepulcra premunt cum vestris opibus arsueros. Parcite, quaeso, vobis; parcite saltem divitiis, quas amatis. Cur et mortuos vestros auratis obvolvitis vestibus? Cur ambitio inter luctus lacrymasque non cessat? An cadavera divitum nisi in Serico putrescere nesciunt?

18 Obsecro, cuicumque haec legis, ut Hieronymi peccatoris memineras: cui si Dominus optionem daret, multo magis eligeret tunicam Pauli cum meritis ejus, quam Regum purpuram cum f' regnis suis.

a *Alliam caussam addit ex Baronio Fosweydu, ut Athanasio, cujus labores aequae ac datam Antonio vestem divinitus didicerat, communicare se ostenderet.*

b *Id ipso anno accidit quo mortuus est S. Antonius, Constantii 19 sive 20 inchoato, ut tradit S. Hieronymus in Chronico, id est, Christi 356. c Alii quadridui.*

d *Quidam lino. Sic Tertullian. lib. de habitu muliebri cap. 9,*

uno lino decies sestertium inseritur; saltus et insulas tenera cervix fert. e *Addunt quidam saxis.*

f *Aliqui codices cum poenis suis.*

AUCTORE
S. HIERONYMO

DE S. PAULI TRANSLATIONE.

Translatas in Galliam S. Pauli reliquias testatur Andreas Saussaius in supplemento Martyrologii Gallicani, his verbis: In Thebaide natalis S. Pauli primi eremita, cujus divinam vitae rationem S. Hieronymus luculento encomio descripsit. Corpus vero ex Aegypto in Galliam translatum, apud Chniaicum archimonastrium repositum, ibidem religiose servatur. Sed et apud Jotrum, insigne monasterium puellare in Meldorum agro, antiquissima visitur capella, cum crypta hujus sancti Confessoris venerationi sacrata, in qua pleraque Sanctorum corpora dudum sepulta, demum reperta divino favore, inde ad cultumeducta debitum, sacrario majoris ecclesiae Abbatialis, caelium pignoribus ornatissimo, omni cum honorificentia illata sunt. *Hec illi. Aliqua ex utrumque monasterium reliquiae S. Pauli, aut Constantinopoli fortassis, aut Venetiis, aut ex Hungaria allatae.*

Aliqua Pauli reliquiae translatae in Galliam.

2 *Constat enim Joannis Archidiaconi de Kikullew, in Ecclesia Transilvana Vicarii Strigoniensis in spiritualibus generalis antea Regi Ludovico Notarii a secretis, testimonio; Venetiis in Hungariam ejusdem Ludovici I, Caroli F. Regis Hungariae tempore deportatum S. Pauli corpus. Ita namque scribit lib. de vita Ludovici cap. 41. Denique ordo fratrum eremitarum B. Pauli primi eremita in regno Hungariae florere incipit et multiplicari. Item corpus ejusdem B. Pauli, Patrisdicti ordinis, de Venetiis ad Hungariam est translatum; et in claustrum eremitarum apud B. Laurentium prope Budam in vertice montis solemniter depositum: in quo loco et beati hujus Patris venerantur merita, et populorum laudantium Deum concurrunt frequentia. Primo enim Rex Karolus beatae memoriae, pater ipsius Regis, fratres ordinis praedicti introduxit; et paucos habebant conventus et loca, utputa S. Laurentium, sanctam Crucem, et sanctum Spiritum, et S. Ladislaum in silva de Peliso; et in aliis locis manebant laici sub nomine eremitarum vagabundi.*

Corpus in Hungariam.

3 *Petrus quoque Ranzanus in Epitome rerum Hungaricarum, Indice 19. Electus et coronatus fuit Ludovicus Poloniae Rex: tantum valuit ejus apud externos auctoritas. Sub eo B. Pauli primi eremita corpus e Venetiis in Hungariam translatum est. Constituit autem complura cenobia, in quibus viverent eremita, qui ipsius B. Pauli religionem profiteri se dicunt. Antonius Bonfinius videtur ut ordinem eremitarum introductum, ita et corpus ipsius Sancti eo sub Carolo Ludovici patre translatum existimasse. Ita enim scribit Rer. Hungar. decade 2, lib. 10: Cum eremitarum ordo D. Pauli principis in Ungariam venisset, corpusque ejus, Venetiis avectum, in Laurentii aedem, quae ad tertium lapidem Budae proxima monti prominet, translatum esset, Carolus pater, primus eremitarum collegia introduxit, qui Laurentii, sanctae Crucis, Spiritus sancti, et D. Ladislai sacras aedes usurparunt. Ludovicus autem in Nozthre cenobium his excellentissimum dicavit.*

Sub Ludovico Rege.

4 *Ejus vero congregationis, quae S. Pauli anachoreticam vitae rationem imitata, eum quoque sibi patronum adoptavit, vel auctor vel praecipuus propagator Eusebius quidam Strigoniensis fuit, ut lib. 1, Oceani Religionum scribit Silvester Maurolycus. Huic sociisque tradita quaedam fertur pie vivendi norma a Bartholomaeo Quinqueecclesiensi Episcopo; eo, ut remur, cujus consilio et fortitudine reliquias aliquas profligati a Tartaris exercitus Belae IV, anno 1241, servatas scribit Bonfinius dec. 2, lib. 8. Rogatus deinceps Urbanus IV, Pontifex Maximus, qui a principio Septembris an. 1261, ad initium Octobris 1264, sedit, uti hanc congregationem sua sanciret auctoritate, juberetque S. Augustini regulam observare,*

Ordo eremitarum S. Pauli.

EX MSS. *observare, abmūt. Ergo Paulus Vespriensis in Hungaria Antistes quasdam eis leges scripsit anno 1263. Tum primum a S. Pauli primo eremita nomen ordini impositum. Anno demum 1300, primus toti congregationi præpositus est Prior generalis F. Laurentius Strigoniensis. Missus a Clemente V, in Hungariam Legatus Gentilis de Monte Floris, Picenus, ex ordine Minorum Cardinalis titulo S. Martini in montibus, anno 1308, singulari eum ordinem benevolentia prosecutus, regulam S. Augustini amplectendi, scribendi constitutiones, generales cogendi conventus, potestatem fecit 6 Dec. 1308, Joannes xxii, ad Pontificatum an. 1316 euctus eundem confirmavit ordinem, multisque auxit privilegiis; qui deinde et cœnobiorum multitudine, et sanctitatis fama, crevit mirum in modum. Hæc fere Maurycolycus : qui in publico ordinis sigillo effigiem S. Pauli expressam ait, cum hoc lemmate : Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine, subjiciteque hanc rhythmicam ad eundem Sanctum orationem :*

Oratio ad S. Paulum.

Sancte Paule eremita,
Infirmorum spes et vita;
Fac me digne te laudare,
Venerari, et amare,
Perpeti memoria.
In adversis sis protector,
Mediator, dux, et vector :
Ne cum pravis condemnemur;
Imo tecum gloriemur
In cœlesti patria. Amen.

Translationis historia. *Hæc de ordine. Translatum in Hungariam Venetiis S. Pauli corpus idem testatur Maurycolycus. Translationis historiam e fide digno codice manu exarato nobis exhibuit Joannes Gamansius noster, quam hic damus.*

HISTORIA TRANSLATIONIS.

Ex fide digno codice descripta
a Joanne Gamansio Societatis Jesu.

Præfatio.

Plenus dulcedine et semper ineffabili affluens pietate, Patris æterni Filius Dominus Jesus Christus, qui circa Ecclesiam sanctam Catholicam ita suæ continuat benignitatis affectum, sic suæ roborat roborationis auxilium, ut quam sui commercio sanguinis acquisivit, incessanter custodiat non solum per Angelos cœli cives super muros ipsius, qui non die nec nocte tacent, constitutos : quin etiam per homines luteas domus habitantes; ut hujusmodi auxilio sic vallati in discrimine, accumulatis divinæ providentiæ beneficiis, supernæ militiæ fulciantur præsidio, et in via existentes meritis Beatorum adjuventur. Nam licet post egressum magnifici Redemptoris ad Patris gloriam a qua venerat, animam beati Confessoris Pauli primi Eremitæ spirituali certamine attritam et afflictam; et grato consummato triumpho post labores ad præmium, ut dignis digna rependat evocavit; exanime tamen corpus, quod prius per spatium sexaginta annorum, ut dudum Eliam Prophetam, corvi ministerio in deserti solitudine cœlesti pabulo educavit, ob vitæ suæ ingens meritum humanæ laudis præconio minime voluit defraudare. Quinimo per Beatum Hieronymum Doctorem egregium dicti Patris vitam solerti percunctatione præhabita, perpetua successorum memoria, ab omnibus dignissime venerandam pulchro stylo exaravit : quodque ipsum magnus Pater Antonius, pro eodem perficiendo negotio divino spiritu illic adductus, terribilium leonum suffultus auxilio, inter saxosam convallē ritu fidelium terræ gremio commendavit. Et ut in eodem sepulture loco profusius tanti Patris merita venerarentur, idem sanctus senex Antonius a aliquos ex Fratribus suis sub disciplina monastica vivere paratos, inibidivino obsequio mancipavit.

a *Monachi in solitudine S. Pauli.*

2 Tandem revoluto plurimorum annorum curriculo, efficiente virtute dexterae excelsi Dei, qui justos pro-

sequitur benedictione: Dominus Emmanuel Constantinopolitanus Imperator tanti luminis aspersione gavisus, cupiens hujusmodi sancti senis, qui doloris et amaritudinis tempora reliquit, et in solitudine, in quam volavit, requievit, clara miracula in publicam ducere notitiam, corpuseulum incorruptum de loco memorato, ubi ipsum S. Antonius in foveam bestiarum opere paratam subterraverat, in regiam urbem, videlicet Constantinopolim, b fecit transportari, et in ecclesia S. Mariæ c Pervilepsi, id est circumsepta, quam ipse Imperator fundaverat, pro fidelium loco venerationi aptissimo reparari. Cujus caput, quod diu abduxere deserti abdita, tandem grata devotionis gratitudine, non absque Dei nutu, sed potius ut solitudo fieret patula, Romanæ est delatum, a Christi fidelibus salubrius venerandum.

3 Deinde instante Dominicæ incarnationis d anno millesimo ducentesimo quadagesimo, quidam Jacobus Lantzlo Venetiæ civis, audiens quod felicem Paulum prospera mundi prosperitas non seduxit, e civis deserti felicia auspicia, et ex intimis contemplatus, a Fratrem Petro Abbate et monachis dicti monasterii sub cantione litterarum, instrumentorum, insertione testium roboratorum, decore stylo, mira sententia, affatu facundo, devotione non vacua, votivis nimis desiderijs, et operosæ sollicitudinis studio, ipsas sacras B. Pauli reliquias sibi dari impetravit : quas secum alacri gaudio Venetiis deferens, in ecclesia sub titulo S. Juliani consecrata, honorifice collocavit; ubi eidem a populo Venetiæ debitus honor est delatus.

4 f Incerta currunt sua volubilitate tempora, de secretis Patrum in publicum hujuscemodi Sanctus canonizatione Ecclesiæ egressus, religiosorum Fratrum sub ejus vocabulo sincera conscientia famatur, vitæ innocentia ac Religionis decor prædicatur : quod potest spiritus procellarum ad portum ducit gloriæ et salutis : augetur numerus præcipue in Hungaria : Crescit populi devotio, et construuntur monasteria in solitudine copiosa. Deinde (cui dubium, quin ex cœlestis altitudine consilii, alta et ineffabili providentia universa disponentis, quæ rerum vicissitudines non sine dispensatione certa rationis alterat, nunc egentes faciens abundare, nunc abundantes egere; ut humana conditio per alterationem sui status, hujus sæculi instabilitatem agnoscat) actum est, ut ex efficacibus, rationabilibus et justis causis, invictus Princeps, Ungarorum Rex g Lodawicus, in potentia strenuus, in strenuitate prælarus, in claritate benignus, in benignitate sapiens, in sapientia providus, in providentia verbo et opere Christianus, cui sollicitudo regni non defuit, ut cornua contereret elatorum, cum multis militibus, et expensis non modicis, manum potentem in validissimo exercitu contra Venetos destinaret, ut vires et conatus reprimeret eorumdem, in oppugnatione quatuor annis ex dicto continue perduraret; recogitans et infra claustra pectoris sedula meditatione revolvens, quod si Dominus meritis S. Pauli primi Eremitæ, in quo ipse specialem devotionem sub bona confidentia gestabat, sibi de Venetiis optatum præstaret triumphum; ex tunc corpus ejusdem Sancti, spe et fide devoti, de Venetiis in regnum suum Ungariæ, ubi per dictos Fratres cultu magnifico veneraretur, et celebris haberetur ipsius memoria, venerabiliter transferri mandaret.

5 Porro ipse pius Rex, cui non fuit abbreviata manus Domini, ut non posset sublimitatem incurvatorum Venetorum, et altitudinem humiliare virorum, cui felicitum semper successuum splendor illuxit, mobilitatis legem imitans, quoniam excelsa ejus mentem minime elevaverunt, et infima non dejecerunt, post plurima bella, rerum gravia discrimina, et sæva pericula, interveniente aliquorum Christianorum Principum pacem zelantium largiente Domino, compositione, tanquam

1. *Translatio e Thebaidæ Constantinopolim.*

b
c

d
2. *Venetiis.*

e

f
Ordo S. Pauli.

g
Ludovicus Rex Hungariæ bellum contra Venetos gerit.

tamquam pacis amicus, et caritatis patronus, ipsos Venetos ad certam annuam solutionem perpetuo subjugavit. Sic nimirum inter partes pace firmata, sedatis undique dissensionum vepribus, præfatus Christianissimus Rex volens emissi sui voti prosecutioni insistere, et fautori suo sponte oblata exolvere, sollemnes Ambasiatores, videlicet venerabiles in Christo Patres et Dominos, Valentinum *h* Quinqueecclesie, et Paulum *i* Zagabriensem Ecclesiarum Episcopos, viros Ungaros, natione claros, Canonum scientia illustratos, de cursu temporalium non ignaros, cum quibusdam regni sui optimatibus, pro ipso sacro obtinendo thesaurò ad civitatem Venetorum destinavit. Qui cum celeritate festinarunt ad obsequium tantæ Majestatis, pleno desiderio aspirantes, modos et vias, quas prædicto morant convenire, operosæ sollicitudinis studio excogitantes, diu desideratum donum obtinuerunt votive.

h
i
Obtinet ab iis, reliquias S. Pauli.

Ex in Hungariam transferrantur.

6 Sed cum hujusmodi reliquiarum caræ fuere, communi ne impetu furentis turbæ popularis, rei desideratæ et obtentæ aliquantisper turbaretur exitus, consulta deliberatione, civium usi consilio, in secreto lucifugæ noctis silentio, lucescente die quarto mensis Octobris, anno Verbi incarnati 1381, exanime corpus non indevoti, sed magnæ devotionis affectu de ecclesia S. Juliani memorata suscipiunt, et in capsâ lignea artificiose fabricata fortuna celebri, cui arrisit divina clementia, cum duobus aliis corporibus Sanctorum Innocentium, qui ab Herode in Evangelio leguntur occisi, quæ et ipsi Veneti grata sinceritate ipsi domino Regi usque *k* Wudam insignem et amoenissimum Regni Ungariæ locum et præcipuum, sub felicibus auspiciis, imperante Deo cæli vento et mari, omni cessante tempestate, felici cursu, in tranquillitate pacis et optatæ quietis, divina dextera eorum assistente processibus, felicibus perduxerunt. Ubi eadem sanctissimæ reliquiarum cum maxima devotione et reverentia a Clero et populo, diverso apparatu ad cultum divinum adornato, incensis luminaribus, venerabiliter sunt susceptæ, et in capella regia sub custodia Fratrum ejusdem ordinis S. Pauli interim deputatæ. Gaudet ineluctus Regis animus in voto iudicio Dei commisso se attigisse, quod vovit. Gaudet et lætatur Hungaria, sibi tanti Sancti effloruisse solatium, devotione et religione mirabiliter prius in regno plantatum.

k
Buda in Capella Regia deponuntur.

7 Volant interim hujus Sancti miracula diffusius, fitque ad ejus reliquias undique devotus concursus; et factus est Confessor regnicolis carus, qui reputabatur, antequam corpus advenerat, fide prædilectus. Crescit amor Regis validus, et quo locaretur, vix reperitur situs. Firmatur Regis et regni majorum consilium, quod Reverendissimus in Christo Pater ac Dominus. D. I. Demetrius, tituli Sanctorum quatuor coronatorum Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis, sanctæ Otergoviensis Ecclesiæ gubernator perpetuus, aulique regni supremus Cancellarius, Apostolicæ Sedis in regnis Ungariæ et Poloniæ legatus, probitate pius, pietate devotus; moribus mansuetus, et mansuetudine fidus, fidei et

sinceritatis alumnus, quem Rex experta scientia et cognita ad plures honores successive affectuose promovit, supradictas sanctas reliquias de capella regia in ecclesiam pretiosi Martyris Christi Laurentii, quæ distat uno milliari a Wuda versus occidentem, et in claro monte Wudensi est situata; ubi est egregia turba monachorum, qui sub titulo dicti Patris degunt, et sancta observatione militant, quique divinis insistant laudibus, vacant orationibus, atque ibi tamquam suo capiti, filii Patri, Magistro discipuli Duci milites, Deo et ipsi S. Paulo jubilant, et sedulum ac debitum impendunt famulatum, collocaret. Qui ascitis sibi Episcoporum, Religiosorum, secularium, et aliorum multitudine copiosa, tollens corpus S. Pauli de Capella regia xviii Kalendas Decemb. In ipsa ecclesia venerandum cum suprema reverentia deposuit; et ipsum diem festum Translationis ejusdem deinceps celebrari, vigore et auctoritate suæ legationis instituit et mandavit. Et ut Christi fideles ad frequentationem reliquiarum diligentius illo die animaret, omnibus vere penitentibus, contritis et confessis, qui in ipso die translationis memoratas S. Pauli reliquias humiliter et devote visitarent, de omnipotentis Dei et beatorum Apostolorum Petri et Pauli auctoritate confusus, unum annum de injunctis sibi penitentibus misericorditer relaxavit. In quo loco suffragium B. Pauli humiliter implorantibus innumera beneficia præstantur a benedicto Domino nostro Jesu Christo, qui facit mirabilia magna solus, cujus sunt hæc dona, cujus sunt hujus deserti sacrificia, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in secula sæculorum, Amen.

a Plane id credibile est, licet in S. Antonii vita non tradatur.

b Imperavit Emmanuel, sive Manuel, Comnenus, Catojanis F. Alexii N. ab Aprilis an. 1143, ad Septembrem an. 1180. Quando S. Pauli corpus sit adeptus non traditur. Fortassis tempore Egyptiacæ expeditionis an. 1169, quam lib. 3 narrat Nicetas, est id ad Manuelis Ducas allatum; vel ante ad ipsum Manuelem, simulque injecta petenda bello Egypti cupido. Nam, ut ait Nicetas, audita Egypti fertilitate, et fructibus Nili exundationibus, classe eam terram petere, et quæ auribus acceperat, oculis intueri et contractare manibus instituit.

c Ita us. Omnino videtur legendum Perilepsi. Est enim περιλεψία comprehensio. Hujus templi non meminuit Nicetas cum Manuelis ædificia recenset lib. 7.

d Erat is duodecimus annus Balduini II Imperatoris. Quo tempore Imperium Constantinopolitanum Latini tenuerunt, innumera sunt in occidentem transportatæ Sanctorum reliquiarum; quas illi variis aut Principibus ac Rebus publicis, quorum egebant auxilio, aut Ecclesiis et monasteriis, præsertim Belgicis, (supote Flandriæ et Hannoniæ Comitibus, aut eorum agnatis) ad perpetuum sui nominis monumentum, donabant. Ita nimirum præditi spoliari eam urbem cupiebant Deus, quam altero vertente seculo sub barbarorum passurus erat venire servitutum.

e Videtur deesse cernens. *f* Videtur legendum Interea.

g Successit Carolo patri in regnum Hungariæ an. 1342, obiit an. 1382, ii Septembris. De ejus adversus Venetos bellis agunt Hungaricarum, Venetarum, Italicarum rerum scriptores.

h Quinqueecclesie; civitas Episcopalis Hungariæ, a quinque basilicis nomen accepit, teste Bonfinio dec. i, lib. 4.

i Ita us. et Bonfinius, nisi sit typographi error: vulgo Zagabria. Urbs est Sclavoniæ Episcopalis.

k Vulgo Buda dicitur, olim Regum Hungariæ sedes: vel a Buda Attilæ fratre, ut vult Nicolaus Olahus Attilæ cap. 12, vel a Budinis, ut Bonfinius dec. i, lib. 4 appellata; Germanis Offen.

l Hunc anno 1379, ab Urbano vi Cardinalem creatum scribit Ciaconius, fuisseque Archiepiscopum Strigoniensem.

Ex mss.
Transferuntur ad monasterium S. Laurentii.

DE S. MARCIANO PRESBYTERO,

ŒCONOMO ECCLESIE CONSTANTINOPOLITANÆ.

POST AN.
CDLXXII.
X JANUARI.
S. Marciani
nomen in
Fastis Lati-
nis,

Colitur x Januarii a Græcis pariter ac Latinis S. Marcianus Presbyter, et magnæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ, sive sanctæ Sophiæ, magnus Œconomus; quamquam in Antologio Græcorum a Clemente VIII, approbato, non x, sed viii Januarii celebratur. De eo Martyrol. Romanum:

Constantinopoli S. Marciani Presbyteri. Molanus: Et S. Marciani Presbyteri et Œconomi magnæ Ecclesiæ. Consentiant Belgica Martyrologia. Galesinius: Constantinopoli S. Marciani Presbyteri; qui vigiliis et orationi deditus, in Christi pauperes liberalis admodum, ita ut, qua sola tunica indutus erat, eam derit

86 derit